

УДК 343.123.1

Марина Даневич,здобувач Навчально-наукового інституту № 4
Національної академії внутрішніх справ

ПІДСТАВИ ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ, ЯКА ПІДОЗРЮЄТЬСЯ У СКОЄННІ ЗЛОЧИНУ

У даній статті досліджується зміст підстав затримання особи, яка підозрюється у скоєнні злочину, в порядку, передбаченому статтею 208 Кримінального процесуального кодексу України, ухваленого Верховною Радою України 13 квітня 2012 року.

Ключові слова: затримання особи, підстави затримання, підозрюваний, уповноважена особа, досудове розслідування.

Постановка проблеми. Ефективний правовий засіб для вирішення завдань кримінального провадження за Кримінально процесуальним кодексом – затримання особи, яка підозрюється у скоєнні злочину. Він є одним із найважливіших елементів запобіжних заходів. У результаті такого затримання створюються умови для з'ясування причетності особи до скоєння злочину та вирішення питання про обрання стосовно особи запобіжних заходів у вигляді тримання під вартою. Затримання особи, яка підозрюється у скоєнні злочину, встановлене ст. 208 Кримінального процесуального кодексу (далі – КПК) України, виключає можливість переховування від органів досудового розслідування та суду, знищення речей, документів та інших доказів, що мають значення для встановлення обставин злочину. Тримання під вартою усуває перешкоджання у кримінальному провадженні вже на початковій стадії досудового розслідування, яке починається з моменту внесення даних до Єдиного реєстру досудового розслідування. Тому цілком очевидним є те, що саме цей захід застосовують на практиці, адже понад 30 % усіх осіб, які притягуються до кримінальної відповідальності, затримуються органами досудового розслідування [1, с. 31]. Затримання злочинця, не пов'язане із заподіянням шкоди його життю, здоров'ю або майну, завжди більш бажане. Проте злочинці часто відмовляються виконувати вимоги того, хто затримує, намагаються зникнути з місця злочину, чинять опір або навіть нападають на осіб, що їх затримують. У таких випадках громадянин нерідко змушений заподіяти злочинцю відповідну шкоду, тому що в потерпілих або інших осіб відсутня реальна можливість без серйозної небезпеки для себе або інших осіб здійснити ненасильницьке затримання злочинця.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми допустимості та законності застосування такого заходу кримінально-процесуального примусу, як затримання, досліджували П. С. Елькінд, І. Л. Петрухін, Ф. М. Кудін, В. І. Каменська, Ю. Д. Лившиц, З. Ф. Коврига, В. М. Корнуков, В. Т. Маляренко, Н. С. Карпов, Л. М. Лобойко, І. Г. Кириченко, А. Буценко та інші. Але, незважаючи на це, завдан-

ня, що висувуються перед органами дізнання та досудового слідства під час розкриття та розслідування злочинів, змушують нас повертатися до цієї проблеми.

Мета статті – дослідження змісту підстав затримання особи, яка підозрюється у скоєнні злочину.

Виклад основного матеріалу. Незважаючи на короткочасний характер застосування, затримання – один із найбільш жорстких видів кримінально-процесуального примусу. Затриманий позбавляється свободи пересування, можливості спілкування з іншими людьми, можливості розпоряджатися майном, страждає його фізична і моральна недоторканність, він терпить інші численні незручності, пов'язані з побутом, проживанням, медичним обслуговуванням.

Відповідно до статті 208 КПК України, уповноважена службова особа має право без ухвали слідчого судді, суду затримати особу, підозрювану у вчиненні злочину, за який передбачене покарання у вигляді позбавлення волі, лише у випадках [2]:

1) якщо цю особу застали під час скоєння злочину або замаху на його вчинення;

2) якщо безпосередньо після вчинення злочину очевидець, у тому числі потерпілий, або сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події вказують на те, що саме ця особа щойно скоїла злочин;

3) якщо є обґрунтовані підстави вважати, що можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи, підозрюваної у скоєнні тяжкого або особливо тяжкого корупційного злочину, віднесеного законом до підслідності Національного антикорупційного бюро України.

Затримання на підставі ухвали слідчого судді, суду з метою приводу полягає у короткочасному (до 36 годин) утриманні підозрюваного, обвинуваченого під вартою, щоб забезпечити його можливість постати перед слідчим суддею, судом для вирішення питання про обрання запобіжного заходу.

На думку В. Очередіна, даний вид затримання має такі особливості:

1) юридична підстава – ухвала слідчого судді, суду про дозвіл на затримання з метою приводу;

2) фактична підстава.

Фактичними підставами затримання вона вважає випадки, зазначені у відповідній статті закону, а процесуальною підставою – протокол затримання [3, с. 12].

Кримінальне процесуальне затримання слід відрізнити від інших примусових заходів, зокрема: доставляння особи до правоохоронного органу на строк до однієї години у порядку, передбаченому законодавством про адміністративні правопорушення, а також затримання особи (до трьох годин) в адміністративному порядку.

Науковці зазначають, що у практичному сенсі доволі важливо, щоб уся інформація стосовно місця затримання та періоду часу, протягом якого продовжується позбавлення волі, заносилася до протоколу. Це має виняткове значення для забезпечення можливості оскарження законності та обґрунтованості затримання та зобов'язує органи, які здійснюють затримання, суворо дотримуватися вимог закону щодо його процедури, підстав, строків, порядку процесуального закріплення. Тому й міжнародні документи, які встановлюють стандарти поведінки з в'язнями, вимагають деталізації всіх обставин затримання у відповідному протоколі. Зокрема, у Зводі принципів захисту всіх осіб, які піддаються затриманню чи ув'язненню в будь-якій формі, міститься вимога стосовно необхідності занесення до протоколу всіх відомостей щодо причин затримання, його часу, відповідних посадових осіб правоохоронних органів, які здійснювали затримання, а також точні дані щодо місця тримання.

Строк затримання особи без ухвали слідчого судді, суду не може перевищувати 72 годин з моменту затримання. Затримана без ухвали слідчого судді або суду особа не пізніше 60 годин з моменту затримання повинна бути звільнена або ж доставлена до суду для розгляду клопотання про обрання стосовно неї запобіжного заходу (ст. 211 КПК). Письмове повідомлення про підозру затриманій особі вручається не пізніше 24 годин з моменту затримання, інакше вона також підлягає негайному звільненню (ч. 2, 3 ст. 278 КПК).

В данной статье исследуется содержание оснований задержания лица, подозреваемого в совершении преступления, в порядке, предусмотренном статьей 208 Уголовно-процессуального кодекса Украины, принятого Верховной Радой Украины 13 апреля 2012 года.

Ключевые слова: задержание лица, основания задержания, подозреваемый, уполномоченное лицо, досудебное расследование.

This article examines the contents of grounds detention of a person suspected of committing a crime, as prescribed in Article 208 of the Criminal Procedure Code of Ukraine adopted by the Verkhovna Rada of Ukraine of 13 April 2012.

Key words: detention, grounds for arrest, the suspect, Agent, prejudicial investigation.

У підрозділі органу досудового розслідування мають бути призначені одна або декілька службових осіб, відповідальних за перебування затриманих. Однак відповідальними за перебування затриманих не можуть бути слідчі (ст. 212 КПК).

Трапляються також інші порушення права затриманих на захист (ст. 20 КПК), зокрема: не дотримуються строки повідомлень центрів правової допомоги про затримання осіб, викликані захисники до затриманих не допускаються, затриманих примушують до відмови від викликаного захисника, із затриманою особою проводяться процесуальні дії ще до моменту прибуття захисника, не забезпечуються умови конфіденційного спілкування захисника із підозрюваним. [2]

КПК України досить детально врегулював процесуальний порядок затримання особи на досудовому розслідуванні, врахувавши здобутки міжнародної практики застосування кримінального процесуального законодавства, проте практика реалізації цього інституту уповноваженими службовими особами держави потребує подальшого унормування, зокрема, стосовно реалізації затриманими права на захист.

Висновки

Отже, викладене дозволяє зробити висновки, що правильне тлумачення та застосування норм, законів про підстави затримання особи, яка підозрюється у скоєнні злочину, забезпечить законність і обґрунтованість даних дій для забезпечення кримінального провадження.

Список використаних джерел:

1. Проблеми затримання та взяття під варту на досудовому провадженні по кримінальній справі / В.І. Борисов, Н.В. Глинська, В.С. Зеленецький, О.Г. Шило. – Х., 2005. – 352с.
2. Кримінально-процесуальний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/>
3. Очередин В.Т. Меры процессуального принуждения в уголовном производстве / В.Т. Очередин. – Волгоград, 2004. – 100 с.